Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Хаһыат 1931 сыл алтынньы ыйтан тахсар

№ 61 (4795)

1976 сыл. Ыам ыйын 20 күнэ чэппиэр

Сыаната 2 харчы

ГЕРМАНИЯ БИИР СОМОҔО СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЙ ПАРТИЯТЫН IX СЪЕҺЭ

БЕРЛИН. ССТА. Ыам ыйын 18 күнүгэр Республика Дыбарыаһыгар (снимоҕу көр) ГБССП IX съеһэ үлэтин саҕалаата. Съезка 2500-тэн делегат кыттыыны ылар.

Съезка ССКП КК Политбюротун чилиэнэ, ССКП КК секретара М. А. Суслов баһылыктаах ССКП делегацията, оҥ таҕа атын коммунистическай, рабочай, национальнай босхолонуулаах хамсааһыннар делегациялара кытталлар.

VIII уонна IX съездэр икки ардыларынааҕы кэмҥэ ГДР рабочай кылааһа, колхоһтаах баһыһнай аймаҕа — кооператордар, интеллигенцията, ГДР бары үлэһиттэрэ бодоҥ ситиһиилэниилэр. Сайдыылаах социалистическай обществоны тутууга республика үлэһиттэрэ бэрт элбэҕи оҥордулар. ГДР уонна ССРС, атын социалистическай дойдулар икки ардыларыгар доҕордоһуу, биирэ үлэлээһин өссө ордук бөҕөргөөтө. ГДР аан дойдуга сэрии куттала туоратыыга, аан дойдуга эйэни бөҕөргөтүүгэ улахан кылааты киллэрэр.

ГБССП Киин Комитетын Отчуотунай дакылаатын ГБССП КК бастакы секретара Э. Хонеккер оҥордо.

Съезд үлэтин салгыыр.

БӨҺҮӨЛЭКТЭРБИТИН ТУПСАРЫАҔЫҤ

Сандал саас самаан сайын ылан солбуллар үтүөкэн күннэрэ субу тиийэн кэллилэр. Ити кэлэн иһэр кэрэ кэми — сайыны ким үөрэ-көтө көрсүбэтэҕэ, кинини көрсө ким барыны-бары өрө тардыбатаҕа, үчүгэйгэ тардыспатаҕа баарай?!

Онуоха биир дьоһуннаах дьаһалынан олорор, үлэлиир уонна сынньанар бөһүөлэктэрбит ис-тас көстүүлэрин тупсарыы, киһилэри санитарнай өттүнэн чэбдигирдии уонна маһы олордуу буолуох этэ. Итиниэхэ бастакы хардыыны Чыаппара бөһүөлэгин олохтоохторо уонна Бахсы нэһилиэгин общественноһа оҥордулар. Киһилэр «Бөһүөлэкпит өссө кэрэ, чэбдик буоллун!» диэн девиһинэн социалистическай эбээһэтэлистибэ ылыммыттарын райсовет исполкома бигэргэтэ уонна олохтоох Советтар исполкомнара бахсылар котохпут бачыымнарын дьүүллэһиини итиэннэ оһооһүнү тэрийэллэригэр сорудахтаата.

Бахсылар уулуссалары кооппо уонна ис киирбэх көстүүлээх оҥорорго, иэх мастары олордорго, штакетник олбуордары тутарга, дьиэлэри штукатуркалыырга, испиэскалиирга эпииттээх соруктары туруорунмуттара. Бу үтүөкэннээх, нэсиилээх бачыымы бастакынан Кытаанах нэһилиэгин общественноһа өйөөтө, үгүс быһаччы дьаһаллары биллэттэтэ. Кырдьыга даҕаны, бу боппуруоһу сельскэй Советтар исполкомнара итиэннэ тыа сирин общественноһа бэйэтэ илиитигэр ылан быһаарбатаҕына, ким кэлэн быһаарыаҕай!

Нэһилиэнньэлээх пууннары тупсарыы, көҕөрдүү, бэрээдэк таһыма — бу тыа сирин олохтоохторун хас биирдиилэрин уонна бука барыларын дьыалата. Ырааһ, чэбдик салгыннаах, культурнай көстүүлээх бөһүөлэктээх буоларга элбэҕи оҥоруохха, үлэлиэххэ наада. Бастатан туран, хас биирдии бөһүөлэк уулуссаларын тупсарыахха. Онуоха билигин сатыы киһи сатаан сылдьыбат балаҕааныннан эбэтэр уунан түөлэн сытар уулуссалар ууларын оботторон куурдуохха, буору, кумаҕы, таһы кутан ыһыырдарын көннөрүөххэ. Киин уулуссаларга тахсар үһаайбалар олбуордарын биир тииптээх оҥорорго, үчүгэй тротуардары тутарга дьаһаныахха.

Маһы олордууга, көҕөрдүүгэ, араас тупсарар үлэлэри ыытыыга маассабай субуотуннуктары, күргүөмнээх тахсыылары тэрийиэххэ. Бөһүөлэктэр уопсай көстүүлэрин өйдөөхтүк оҥоһуллубут көрдөрөр агитация билбэрдик тупсарар. Хас биирдии ыал олорор үһаайбатын ырааһын, бэрээдэктээхтик тутар эбээһиэттээх уонна кодьүүстээхтик туһаныах тустаах. Бу өттүнэн биһиги хаһааппыт бу дьыл муус устар 8 күнүнээҕи нүөмэригэр тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай агронома В. Ф. Ермолаев «Үһаайбаны кодьүүстээхтик туһаныахха» диэн бэрт кэрэхсэбиллээх суруга бэчээттэммитэ. Бу эмиэ сэргэхэһиннин, өйөбүлү ылыахтаах.

Үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааҕы Советын исполкома Чурапчы салаанаһатын тупсаран оҥорууга уонна көҕөрдүүгэ аналлаах быһаарыыны ылынна. Ону олоххо киллэрии — тэрилтэлэр салайааччыларын, профсоюзнай тэрилтэлэр, сельсовет исполкомун, киин депутаттарын халбаннаабат соруктара.

Бөһүөлэктэри тупсарыыга, көҕөрдүүгэ саамай табыгастаах кэми кодьүүстээхтик туһаныах киэҥ далааһыннаах үлэни былааннаахтык ыытарга үлэһит илиини, техниканы таба аттарыахха, хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэргэ сыһыарыллыбыт үлэ учаастактарын иһин тустаах салайааччылартан ирдэбили, хонтуруолу олохтуохха. Ситиэрэ түбэлтэтигэр бөһүөлэктэрбит кэрэ көстүүлээх, ырааһ, чэбдик салгыннаах буолуулара ситиһиллиэҕэ.

КӨМҮСТУОРАХТАР

ХАТЫЛЫ. С. С. Собакин, Г. Г. Кривошапкин, Ф. Ф. Батарин старшайдаах агрегаттар бурдугу икки сменан ыһаллар. Өттөн арҕаа эҥэр бааһыналарга Н. Н. Козлов, А. И. Макаров, А. П. Кузьмин салайар ыһар агрегаттара эмиэ сменииктээх үлэлии сылдьаллар. Киһилэр тууорахтаах культураны 285 гектарга ыстылар, сааскы хорутуулара 55 гектар буолла уонна 351 гектары лущенниелаатылар, 50 гектары культивациялаатылар.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

ПОДСОЛНУХ ЫСТЫЛАР

Карл Маркс аатынан совхоз Болугурдааҕы отделениетыгар сааскы хорутуу 110 гектарга ыытылынна, 60 гектарга дьэһимиэн, суоһ ыһыылар аҥаар 40 гектарга подсолнух ыһыллыннылар.

Оҕолуулар 180 гектарга синги саптардылар. Н. И. Степанов, Н. Н. Артемьев уонна Е. Д. Попов старшайдаах тракторист сменалара сааскы хорутууну оҥордулар.

Совхоз үс отделениетын бааһыналарыгар билигин ыһыы барар. Үлэтигэр 13 араас маркалаах трактордар халмаллар уонна 50 киһи үлэлиир.

А. СИВЦЕВ.

XXV ОНУС ПЯТИЛЕТКА ВАХТАТЫГАР

Сааскы ыһыы саҕаланна

Хаачыстыба хайдаҕый?

Субуруускай аатынан совхоз механизатордара ыам ыйын 17 күнүттэн бурдугу ыһыыны саҕалаатылар. Агрегаттар иккилии сменанан үлэлииллэр, прицепщиктэринэн, сеяльщиктарынан хааччыллыылар. Звеноларынан, биирдиилии агрегаттарынан суукатааҕы үлэ оҥорумтуотугар социалистическайдыы куоталаһыы тэрилиннэ. Механизатордар быйыл сааскы ыһыыга туруоруллубут хаачыстыбаннай көрдөбүллэри сөптөөхтүк толорорго кыһаналлар.

Ол эрээри хаачыстыба боппуруостарыгар хас да бэлиэтээһиннэри оҥорор наадалаах. Сааскы синги саптарыыга барар икки эрэттэн холбонуллуохтаах этэ. Бааһына ничэбэйинэн, трактор олус марыраатарынан биир эрэттинэн да сылдьыахха сөп. Ол гынан баран, барананы икки төгүл хаамтарыы булгуччулаах. Бу өттүнэн хатылылар үлэлэрэ билигин даҕаны итэҕэстэрдээх.

Синги саптарыы кэнниттэн бааһына сынньаммытын эрэ кэннэ лущение ыытыллыахтаах этэ да, лущильниктары хаамтарыыга үлүһүйүү билигин даҕаны таһаарыллар. Лущильниктар дискалара сытыыламматахтар. Ханна буор кыайан тахсыбат сиригэр лущильниктары иккистээн хаамтарар наада. Хотугу уонна Соҕуруунуу эргэ бааһыналарга лырей сыыс от хойуутук үүммүт.

Хотугу чарапчыга үлэлиир сеяльщиктар сиэмэни сөптөөхтүк тииһирдэллэр, кэмнэрүүлэрэ сөптөөх. Ол эрээри, соҕуруу чараҥ сеяльщиктара бу өттүнэн үлэлэрэ өссө эбии ничэйиллэрэ наадалаах. Бункердары сиэмэ бурдугунан толорор сирдэргэ бурдук тохтуута-хороппуута маассабайдык таһаарыллар. Маны ууратыахха. Хорутуллуохтаах бааһыналарга хаалбыт соломо тобохторун барытын уматыахха.

Бааһына туһалаах иэнин толору туһаныы туруга билигин даҕаны ситэтэ суох. Бааһыналарга үрдүк күүрүүлээх телефоннай линиялар анныларын, мөһүөмнэр чөмөхтүү кутуллубут сирдэрин агрегаттар тумнан кэбиһэллэр.

Бараналар, лущильниктар, хорутар агрегаттар бааһынаны бастыҥалааһыҥҥа өссө киирэ иликтэр. Бааһына бадараанаах сирдэрэ таҥастаммакка, сиэмэ түһэриллибэккэ арыыланан хаалаллар.

Хотугу чарапчыга үлэлиир механизатордар сынньанар, хонор отууларын ардах, тыал курдаттыы түһэр, үрэр, оһоҕо суох, киһи кута-сүрэ тохтообот аммаара. Хатылы отделениетын салалтата бу отууну дьиҥнээх культурнай отуунан солбуйара наада.

Отууларга политинформатордар сылдьыбаттар.

В. ЕРМОЛАЕВ,
тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай агронома.

Икки совхоз бааһыналарыгар

Эрилик Эристиин аатынан совхоз механизатордара туораахтаах культура ыһыллыахтаах 211 гектар иэннээх сиригэр синги саптардылар, 25 гектар лущениелаанна, 10 гектар хорутулунна.

x x x

Субуруускай аатынан совхоз Соловьёвтааҕы отделениетыгар синги саптарыы 30 гектарга, лущениелааһын 50 гектарга ыытылынна. Оттон Кытаанахха 10 гектар, Сылааҥҥа 30 гектар хорутуулаахтар. Хатылы хортуоппуйу үүннэрээччилэрэ бааһынаҕа таһаллыбыт мөһүөмү дахсилаан тарҕаттылар уонна 20 гектарга минеральнай уобурдууну киллэрдилэр.

Е. СМИРНИКОВА.

● Культура сонуннара

ҮЧҮГЭЙ ҮЛЭ СЫАНАБЫЛА

Биллэрин курдук, 1974—1975 сылларга культура тыа сиринээҕи дьиэлэрин үлэлэрин Бүтүн Россиятааҕы көрүү ыытыллыбыта. РСФСР Культуратын министерствота уонна культура үлэһиттэрин профсоюһун Киин Комитета ити көрүү түмүгүн таһааран, кыайыылаахтары быһаардылар. Кыайыылаахтар ахсааннарыгар биһиги оройуоммутуттан **Мугудайдааҕы** (директор Г. Е. Скрябин), **Кытаанахтааҕы** (директор Н. В. Захаров) Культура дьиэлэрэ киирэннэр итиэннэ РСФСР Культуратын министерствотын уонна культура үлэһиттэрин профсоюһун Киин Комитетын дипломнарынан наҕараадаланнылар. Хоптоҕотооҕу Культура дьиэтэ (директор Е. М. Петрова) бирэбил дипломунан, оттон Культура оройуоннааҕы дьиэтин директора М.А. Никитина РСФСР Культуратын министерствотын уонна культура үлэһиттэрин профсоюһун КК Бочуотунай грамотатынан наҕараадаланнылар.

Социалистическай куоталаһыыга ситиһиилэрин иһин Мугудайдааҕы Культура дьиэтин коллектива ССКП обкомун, Саха АССР Министрдэрин Советын, Профсоюзтар уобаластааҕы советтарын уонна ВЛКСМ обкомун дипломунан наҕараадаланна. Саха АССР Культуратын министерствотын уонна культура үлэһиттэрин профсоюһун уобаластааҕы комитетын быһаарыыларынан **Мугудайдааҕы Культура дьиэтигэр «Туйгун үлэлээх кулууп»** аата иҥэриллиннэ итиэннэ культурнай-сырдатар үлэни тэрийиигэ уонна республика тыа сиринээҕи Культура дьиэлэрин үлэлэрин көрүүтэ активнайдык кыттыбыттарын иһин иккис миэстэ бэриллиннэ, 700 солкуобайдаах бириэмийэ анынна.

Бүтүн Россиятааҕы көрүүнү тэрийэр комитет Махтал суруктара Мугудай сельскэй Советын исполкомун председателэ Г. Н. Сивцевка, Кытаанах сельскэй Советын исполкомун председателэ Н. П. Пономаревка уо. д. а. — барыта 14 киһиэхэ туттарыллыахтара.

Наҕараадаламмыт коллективтары уонна бириһиилээн үлэһиттэри истиҥник эҕэрдэлиибит уонна киһилэр өссө айымньылаахтык, үрдүк хаачыстыбалаахтык үлэлииллэригэр баҕарабыт.

Е. ГУЛЯЕВ.

САЙЫҤҤЫ КҮӨҔҮ ТОЛОРУ ТУҺАНЫАХХА

Е. М. МАКАРОВА,
партия райкомун секретара.

Кыстык ситэ уонна онус пятилетка түөрт ыйдара түмүктэннилэр. Оройуон совхозтара ити кэмнэ кыһаҕана суох үлэлээтилэр. Ааспыт сыл түһааннаах кэмигэр тэҥнээтэххэ, быйыл үүтү ыаһын уонна государствоҕа туттарыы кээмэйдэрэ лаппа улааттылар, ордук үчүгэй түмүктэр ыччат сүөһүнү толоһутууга ситиһиннилэр.

Бу күннэргэ совхозтарга сайыҥҥы күөхтэн элгэм үүтү, элбэх эмис эти ылар соруга ситиһиллиэхтик толоруута бары оттуллан бэлэмнэнии, сайылыктарга тэриниилиэхтик тахсыы, саастыы хаһаайыстыбаҕа үүтү эчинниит, ыччат сүөһүнү биһи түһэрбэт иһин оҕуһуу бара турар.

Ааспыт сылларга ыанньык фермаларын оромуоннара хойутаан саҕаланара, сайылыкка тахсаат сүөһүлэр эбии аһылыгынан толору хааччыллыбатахтара, ыанньыксыттарга сайыҥҥы түөрт ыйга эбиэһээтэлистибэлэри ылыныы эмиэ хойутаан, бэс ыйын устатын тухары ыытыллыбыттара. Сайыҥҥы күөххэ сорох фермаларга тэрээһин үлэ молтоҕуттан ыарҕа күҥҥэ иккитэ эрэ ыаһын туһалталарын таһаарбыттара, Кытаанахха Сылаҥҥа, о.д.а. отделениеларга ыанньык ынахтары ныройон эмнэрбит дии дьаттаан сайыны быһа ыабакка сырытыннарбыттара.

Итинник эппиэтэ суох быһыылар охсууларыгар былырыын сайын түөрт ыйга оройуон үрдүнэн биир фуражнай ынахтан баара суоҕа 719 кг үүт ыамнытта, ол иһигэр Сүбүрүүскай аатынан совхозка — 524 кг эрэ.

Ааспыт сыллардааҕы алҕастары хатылаабат туһугар быйыл сайылыктар оромуоннарын эрдэттэн ыытан, ыам ыйын устатыгар бүтэрилиэхтээх. Бары ыанньык фермаларга эбии аһылыгы оҥорор КВ эбэтэр бэйэ оҥоһуута эбоҕохтору сүөһү коһорулары ниниһа таһааран олордуохха уонна сайынныары үлэлэтэн эбии аһылыгы тийиччи быспакка сиэтиннэ олохтуохха.

Сайылыкка тахсыах иннинэ ыанньыксыттар күннэрин ыытан, мэччирэҥ ыйдарыгар саҥа үлэтиллибит эбиэһээтэлистибэлэри ылыннарыахха. Улахан болҕомтону ыанньык фермаларыгар бостууктары сүүмэрдээһиҥҥэ уурдуохха, бу эппиэттээх үлэҕэ производство бастыҥнарын, коммунистары, комсомолецтары партком биэриитиннилэриинэн аныахха.

Ыанньыксыттар уонна фермалар икки ардыларыгар социалистическай куоталаһыыны тэрийэн, бастыҥнары моральнай уонна материальнай көҕүлүүр дьаһаллары ылыахха. Итиниэхэ көҕүлээһин тыһааныахтарга тиийим-тэ, кииниләри үлэҕэ күүрдэр тыыннаах оҥоһуллара эрэйиллэр. Ол иһин бу күннэргэ совхозтар парткомнара, рабочкомнара, комсомольскай тэрилтэлэрэ социалистическай куоталаһыы усулуобуйаларын бары оттуннан ырытан оҥоруохтаахтар.

Совхозтар сүөһү иитиитинэн дьарыктанар специалистара уонна бирикэдьиирдэрэ улахан болҕомтолорун ынырайн көрүүгэ-харайыыга уураллара наада. ССКП XXV съеһин делегата П. С. Ефимнанова республикаҕа таһаарбыт ыҥырыытын ойоон, оройуон бастыҥ ныран көрөр звенолара (Одьулуунтан кэргэнинии Лавроктар, Хатылыттан П. Ф. Кривошапкина) түннут хас биирдии ныр-ойдара 11 ыйга 274—287 кг эбиллэрин ситиһэргэ саҥа соруктары туруорунуулар. Бу бэртээхэй ... дьүүлэһиини, ойоҕун совхозтар парткомнарыгар, рабочкомнарынан олус биттаанныах ыытыллар. Онон, тахсыбыт ыллаарыллары түргэнник туоратан, бу бэртээхэй көҕүлээһиин сир айа киэҥник олох туур бары дьаһаллары ылыы — совхозтар парткомнарын уонна рабочкомнарын сирэй эбээһинэстэрэ.

Бу күннэргэ үгүс үлэлэр субан сүөһүнү мэччирэҥҥэ таһаарыыга ыытыллыахтаахтар. Өскө ааспыт сылларга бу боппуруоска совхозтар салалталара улахан болҕомтолорун уурбатах буоллахтарына, быйыл сыһааны хайаан да тосту уларыппыт наада. Субан сүөһүнү бостууктарга туттарыы субу эппиэттээх күннэригэр специалистар туруорар көрдөбүллэрэ булгуччу толоруллуохтаахтар. Оройуон совхозтара идэтийиигэ киириилэрэ субан сүөһүнү мэччирэҥҥэ сөптөөхтүк таһаарыыны хааччыйар. Онон бары управляющайлар, бирикэдьиирдэр, специалистар бу дьыалаҕа ордук болҕомтолоохтук сыһыаннаһаллара наада. Ордук тыһы уонна оҕус бороосуклары түс-түһүнэн тутууга, кииниләри ниэ сүөһүттэн араарыыга суолта биэрэн, быйыл булкуйан көрүүнү таһаарыахха. Ол, биллэн турар, субан сүөһүнү көрүүнү-харайыыны лаппа түҥсарыа, сайыҥҥы күөхтэн прибыла ылыныыны улаатыннарыа. Государствоҕа туттарыллар сүөһүлэри ыраарыан тутуу күһүнүгү уотууну сөптөөхтүк тэрийии биир усулуобуйатынан буолар. Быйыл оройуон хаһаайыстыбалара 2400 сүөһүнү күһүнүгү уотууга туруоруохтаахтар. Онуоха бэлэмнэнии бу күннэртэн ыытыллыахтаах.

Оройуоҥҥа племеннай үлэ бастар молтох турукталын бары билэйит. Племеннай сүөһүлэри эдэрэнтиигэ уонна кииниләри бастыҥ хааччыстыбалаах ыччат сүөһүнэн солбуйууга саастыы сүүмэрдээһини табатык ыытыы — сүрүн боппуруостартан биирдэстэрэ. Уесээтигэ хааллардыллар ыччат сүөһүнү таба сүүмэрдээһин сүөһү иитиитин торута буоларын совхозтар бары салайааччылара ... өйдүөхтээхтэр.

Бу күннэргэ чуолкай былааннары оҥостон, сүөһүнү мэччирэҥҥэ тэрээһиннээхтик таһаарыы — партийнай, хаһаайыстыбаннай, советскай, комсомольскай тэрилтэлэр сүрүн соруктара.

Полит-үөрэх дьыла түмүктэннэ

Политическай үөрэх ситиһиилээхтик ыытыллыытыгар дьиналарар суолтаны пропагандистары табан сүүмэрдээһин, бу үлэҕэ салайар үлэһиттэри тардыылар. Ол иһин партийнай, комсомольскай үөрэх дьыла саҕаланыытыгар пропагандистарынан сельскай Совет исполкомун председателин, отделение управляющайын, орто оскуола директорын курдук эппиэттээх үлэҕэ сылдьар табаарыстары аналаабыппыт. Иһи түмүгэр политическай үөрэх бары куруһуоктара программанан көрүллүбүт темалары таһынан ССКП XXV съеһин матырыйаалларын үөрэтэн түмүктүүр занятиеларын ыыттылар.

ССКП ис уонна тас политикатын боппуруостарын үөрэтэр

ИТЭҔЭСТЭРИ ХАТЫЛААБАТ ИҺИН

(пропагандист А. А. Сивцев) сүрүннээн коммунистар үөрэнэр куруһуоктарын 18 истээччилэрэ түмүктүүр занятиеҕа сылдьан, бэриллибит матырыйаалларын билиилэрин көрдөрдүлэр. Педагогика уонна психология курсун үөрэтэр орто оскуола иһинэн үлэлээбит теоретическай семинар (салайааччылар В. Ц. Яковлев, П. П. Кривошапкина) 20 истээччилэрэ бары занятиеларга кэтиллэн сылдьыллара тэриллиннэ. Үөрэх сылын устата учууталлар бэриллибит темалары толору бэлэмнэнэммит дьиэлэнер түмүктүүр занятиеҕа интэнийбин ыыттылар.

Комсомольскай куруһуоктарга ордук тэрээһиннээхтик «Партия туһунан бэсиэдэ» үлэлээтэ. Бу куруһуокка эйэ да сылын иһэр комсомолецтарга уонна ыччаттарга пропагандистынан Я. Я. Чичигинаров салайар. Онно 21 истээччи үөрэннэ. Сүрүн программалаах матырыйааллы таһынан 6 занятиеҕа ССКП XXV съеһин матырыйаалларын үөрэтиллэр. Кииниләр эмиэ түмүктүүр занятиены үрдүк таһымнаахтык ыыттылар. Правовой билии куруһуогун совхоз юрист-консультана А. С. Скрябина ыытан түмүктээтэ.

Ол эрээри партийнай, комсомольскай политическай үөрэҕи тэрийиигэ үгүс итэҕэстэр, итэҕэстэр баллар. Быйыл занятиелар бары куруһуоктарга 12—15 төгүл эрэ ыытылынныар. Ол иһин программалаах темалары бүтэрэр эрэ сыалтан матырыйааллары ылыы, тэниннэргэ үөрэтии ыытылынна. Занятиеларга истээччилэр сылдьыылара намтах. Кэтэтээччилэр үгүстүк тайаарыллынныар. Итинник табаарыстары кытта биирдиилээн бэсиэдэ ыытылынна да, үөрэххэ кэлиэһитин сылдьыыта ситиһиллибэтэ. Сорохтор оннооҕор түмүктүүр занятиеҕа сылдьыбакка хааллылар. Кииниләри кытта биирдиилээн бэсиэдэлээһин ыытан түмүктээн соруга туруорабыт.

Улахан кэтэтээччи политическай үөрэҕи кыыннэтэ контролловайын молтоҕо буолла. Биир да мунньахха анаан-минээн пропагандистары, истээччилэри отчуоттатыы, информациялатыы тэриллибэтэ.

Бу күннэргэ партийнай тэрилтэ бюротугар политическай үөрэх түмүктэрин дьүүллээн, талсыбыт итэҕэстэри инникитин тэтиллэрбэт иһин үлэлиэхпит.

Я. ПРУДЕЦКАЯ,
Хатылы отделениетын партийнай тэрилтэтин секретара.

Краснодарскай кыраай үгүс тутар тэрилтэлэрэ, предприятиелара Хара Буора суох зона мелиораторда рыгар үгүс көмөнү оҥороллор. Сорохтор «Главкубаньрисстрой» предприятиелара ити зона 15 уобаластарыгар быйыл 100 тыһыынча кубометр хомуллар тимир-бетон оҥоһуктары биэриэхтэрэ.

СНИМОККА: «Стройиндустрия» Кропоткинскайдааҕы холбоһуктаах предприятиета пиэрэ суох турбалары ыытарга бэлэмнииир.

Е. ШУЛЕПОВ фотота.

Комсомольскай олох

Киэҥ кэпсэтиилээх мунньах

Карл Маркс аатынан совхоз Бахсытааҕы отделениетын комсомолецтарын мунньахтара «ССКП XXV съеһин түмүктэрин уонна комсомольскай тэрилтэ соруктарын туһунан» дакылааты ВЛКСМ райкомун бастакы секретара У. Т. Тосхина оҥорбо.

Дакылаат сүнньүнэн комсомольскай тэрилтэ үлэтигэр киэҥ кэпсэтии буолла. Үгүс кэтэтээччилэр, сүлдьүллүбүт итэҕэстэр баллара ыйылынна. Сорох комсомолецтар үгэнкөһү олорор мөһөн ыла толору иликтэр. Политическай үөрэх тэрээһинэ молтох. «Комсомольскай прожектор» быһаарылла тыл үлэлээбэт.

Тыл эппит Евдокия Аммосова сорох комсомолецтар уонна ыччаттар ирыччылыыларын, общественнай үлэҕэ көҕүүктүн сыһыаннаһалларын сытыы кириитикэҕэ тарта. Сельсовет исполкомун председателэ Ф. Н. Гоголев ыччаттар ыытыллар үлэлэргэ эл-бэл сыһыаннаһалларын, комсомольскай тэрилтэ инициативатынан үчүгэй биэчэрдэр, субуотунньуктар тэриллибэттэрин, үлэ олус рота-кроха суох ыытыллара саллаарэ уонна инникитин бэйэлэрэ тутаран оҥоруҕа оройуонна таһаарбыт ыҥырыыны плохо кииллэрэнигэ, спортивнай саалаҥы тутууга субуотунньуктары тэрийэлэригэр этии оҥордо.

Бирикэдьиир Т. К. Слепцова Лаамаарыкы ыччат-комсомольскай ферматын коллектива үлэҕэ кыһамньылааҕын, эбэр ыччаттар Дмитрий Лыткин, Михаил Попов үтүө суобастаахтык үлэлииллэрин холобурга туттан кэпсээтэ.

Ол эрээри, мунньахха бэлиэтэммитин курдук, отделениеҕа сүөһүттэн ылыллар бородууксуйа хаачыстыбатын үрдэтиигэ уҕуннаах үлэ барбыт. «Сардаана» ыччат-комсомольскай ферма ыанньыксыттара ыабыт үүттэрэ тутуллубакка чааскылары таннорллар. Үүт уонна прибес иһин оҕуһуу көрүллүйгэ тэриллибэт.

Уонсай комсомольскай мунньах сана үрдэтиллибэт соруктары туруорда. Спортивнай саала тутуутугар комсомолецтар комсомолун тэрийэрэ быһаарыллынна.

И. КАНДИНСКАЙ.

Агитатор, эн блокноккар

1 бырыһыан төһө „ыйааһыннааҕый?"

1976 сыл дойду үрдүнэн үлэ оҥорумтуотун агардас 1 бырыһыан үрдэтии 5 миллиард солкуобайдаах эбии промышленнай бородууксуйаны оҥорон таһаарары хааччыйыа.

Ити 5 миллиард солкуобайынан сүүстүү квартиралаах 10 тыһыынча аныгылыы көрүҥнээх олорор дьиэлэри тутуохха сөп;

эбэтэр ити Красноярскайдааҕы ГЭС курдук алта энергетическай гиганнары тутуу оросхуотун толуйар;

эбэтэр ити Тольяттига баар Волгатааҕы автомобильнай завод стоимоһын 2,5 төгүлүнэн куоһарар.

Үлэ оҥорумтуотун үрдүк тэтимнэрин ситиһии — хас биирдии советскай киһи, хас биирдии үлэ коллективын чиэһин дьыалата.

1976 сыл оҥоһуллар бородууксуйа материальнай сүүгүн 1 бырыһыан намтатыы дойду национальнай дохуота 4 миллиард солкуобайынан элбииригэр тэгиэһэр.

Ити суумаҕа:

5 мөлүйүөн оҕо биир сменаҕа үөрэнэр 5200-тэн тахса уопсай үөрэх оскуолатын тутуохха;

эбэтэр 600 тыһыынчаттан тахса магистральнай вагоннары оҥоруохха;

эбэтэр 1 мөлүйүөн кэриҥэ «Беларусь» тракторы оҥоруохха;

эбэтэр 25 мөлүйүөн киловаттан тахса күүстээх тепловой электростанциялары үлэҕэ киллэриэххэ сөп.

Агитатордар уонна политинформатордар, бу сыыппаралары бэйэҕит бэсиэдэҕитигэр дьүөрэлээн туһаныҥ.

(«Политическай агитация» 9 №-тэн).

Экономика—тыын боппуруос

СОРУКПУТ: НОЧООТТОН ТАХСЫЫ

Онус пятилеткаҕа кээмэйэ уонна хаачыстыба общественнай производство итэҕэнэ экономика сайдыытын сүрүн көрдөбүлэ буоларын ССКП XXV съеһэ тоһоҕолоон бэлиэтээтэ. Итинэн сайдыаран биһиги совхозпут хайдах үлэлиэхтээҕий?

Бастатан, баар кыахтары толору туһанан ааспыт сыллааҕы ночооту 1011 тыһ. солк. аччатар соруктаахпыт. Ити совхоз хас биирдии рабочайын, специалиһын күннээҕи үлэлэрин тэрээһиниттэн туттулуктаах.

Эти, үүтү оҥоруу биһиги сүрүн үлэбит. Маныаха бэриллибит сорудахтары толору булгуччулаах. Ол эрээри ааспыт сылга үүтү ыаһыны былааны 75,3 бырыһыан, государствоҕа атыылааһыны 79,6 бырыһыан эрэ толорбуппут түмүгэр бу көрүүттэн 694 тыһыынча солк. ночооту сүтэрбиппит.

Бастакы квартал түмүгүнэн былырыыҥҥытааҕар 723 центнеринэн элбэх үүтү ыабыппыт үрдүгэр графигы иннэбэйүнан 85 бырыһыан толордубут. Идэтийиигэ киириинэн сибээстээн, сүрүгэн үүт хаһыысхатынан үлэлиэхтээх отделениеларбыт Сылаҥ—70, Болтоҥо—81, Кытаанах—77,2 бырыһыан толортоон совхоз орто көрдөрүүтүттэн намыһах көрдөрүүлээхтэр.

Үүтү государствоҕа туттарыыны 96,6 бырыһыан толордубут. Манна отделениеларга ньирэйгэ үүтү нуорманы таһынан аһатыы атахтаата.

Ханна үлэ сөптөөхтүк тэриллибэт, бэриллибит былааннары толорууга эппиэтинэс баар сиригэр сүөһүттэн бородуукуйаны ылыы улаатар. Соловьев отделениета (управляющай И. И. Филиппов, зоотехник А. В. Винокурова) үүт ыамын былаанын 17,3, государствоҕа атыылааһыны 37,1 бырыһыанынан аһара толортооото. Ити биһиги атын отделениеларбытыгар холобур буолуохтаах.

Ынах үксэ төрөөтө. Төрөөбүт ынахтары барытын ыанньыксыттарга туттаран, эбии аһылыгы ситэрини бысҕакка сиэтиини тэрийэн, иккис кварталга графикка киириэхтээхпит.

Ааспыт сылга намыһах сортах ити государствоҕа туттарыылартан 36,9 тыһ. солк. ночоокко түспүппүт. Итини туоратарга ыччат сүөһү маччиирэнэ тахсыытын тэрээһиннээхтик ытыллыахтаах. Бу эппиэттээх үлэ тэрээһинин отделениелар салалталара субу күннэргэ саҕалыыллара наада.

Сүөһү ыйааһынын түһэрбэккэ бостуукка туттарыы, быйыл туттарыллар сүөһү 25—30 бырыһыана надбавкалаах атыылааһыытын хааччыйыы сорук турар. Ол иниттэн киинилэри наардаан көрүү тэриллиэхтээх. Сүөһү 85 бырыһыанын үрдүк уойуулааҕынан государствоҕа туттарыытан 78 тыһыынча солк. барыһы киллэриэхпит.

Сылгы иитиитэ республика үрүс оройуоннарыгар улахан баайдыйыыр салаанан буолар. Сылгы этин совотуоннааныар сыаната быйыл өссө үрдэтилиннэ. Итинэн сибээстээн отделениеларга бу салааҕа учуоту күүһүрдүөххэ, кэлтэй тэньүнэ аҕыйатыахха. Төрүөбү ылыы былаанын толоруохха. Үлэ тэрээһиннэгэр звенолар көрүүгэ киириэххэ.

Ааспыт сылга учуот уонна хонтуруол мөлтөҕүттэн улахан ночоокко түспүппүт. 1974 сылга отделениеларга отчуокка киирэн баран ити сыл отчуотугар тахсан хаалбахтаах туттуу матырыйаалларыгар 20,8 тыһ. солк., комбикорма 54,4 тыһ. солк., таара куул туттарыллыбатаҕыттан 8,1 тыһ. солк., сыыһа ылыллыбыт надбавканы төттөрү 33,3 тыһ. солк. аҕыйаллыбыта. Отделениелар бухгалтердара сыыһа-халты отчуот биэриилэриттэн 1974 сыллааҕы таһаарыллыбыт 235,7 тыһ. солк. ночоот ааспыт сыл отчуотугар киллэриллибитэ.

Не-хаһаайыстыбаннай ахсааҥҥа киирбиппитинэн сибээстээн учуот отчуотунас уонна хонтуруол ыйдарынан, кварталларынан бородуукуйа, материальнай сыаннастар хамсааһыннара кэриннинэн, сыанатынан киин бухгалтерияҕа түһэриллэн иһиэхтээх. Ити үлэни сүһүөҕэр туруоруу, хаһаайыстыбаннайа суох быһыыттан ночоот тахсарын тохтотуу соруга турар.

Ынахтан төрүөбү ылыыга былааммытын ыраағынан толорбокко 98 тыһ. солк. ночооту таһаарбыппыт. Төрүөбү ылыы улахан кэскиллээх үлэ буолар. Ол эрээри ынаҕы сааттарыыны отделениелар управляющайдара, специалистара ыраағынан ситэтэ суох тэрийэллэр. Атыыр оҕустары оһуобай көрүү-харайыы олохтоммот. Искусственнай сиэмэлээһин сөптөөхтүк тэриллибэт. Ити итэҕэстэри туоратан сүөһү кытаразһынын таһаарбат иһин үлэни ылыллыахтаахпыт.

Совхозка сүөһү кэннинэн өлүүтэ элбэхтик таһаарыллынна. Кэннинэн өлбүт биир сүөһү оргутунан 564 солк. ночооту аҕалар. Бастакы кварталга 113 ынах сүөһү кэннинэн өллө. Инникитин маннык быһыы салҕанара табыллыбат. Мөлтөх туруктаах сүөһүлэргэ оһуобай көрүүнү олохтуохха, сүөһү үлэһиттэрин түс эппиэтинэстэрин күүһүрдүөххэ, сүөһү турутун күннэтэ хонтуруоллуохха.

Государственнай былааннары толорууга, совхоз ночоотон тахсарыгар хас биирдии рабочай эппиэтинэһин, киниттэн ирдэбили үрдэтии совхоз дирекциятын, специалистарын күннээҕи соруктарын быһыытынан туруоруллар.

Р. СТЕПАНОВ,
Субуруускай аатынан совхоз старшай экономиһа.

Дотас субэлээһинэ маннык ... маарка көрдөөччү. Биир почтовай маарканы. Харчыттан кыккырачы аккаастапар. Урут биирдэ дьиэтигэр биэстээх харчыны аҕалбытын бэоко былбиттэрэ, онтон ыла маарканы эрэ көрдүүр.

Үһүс «в» кылаас үөрэнээччитэ Дотас туһунан сурах оскуолаҕа тилийэ көппүтэ быданнааҕыта. Ол маннык түбэлтэ кэннитэн... Чэ бээ, барытын бэрээдэгинэн кэпсиэххэ.

Сандал саас үтүөннээн турара. Маҕан симдэс сабыылаах кылабыа эргийэн курдук күүстээх түүрүктээҕин,— Андрюс муннун эрэ сыыга-сыыга, хараҕын уутун кыатана сатыы-сатыы үнсэрбиир.

— Билэм бэпэ! Биирдэ Вильнюс ыт аҕатун илдьэ барбытын иһэ харахтыкан көрбүттээҕим. Эрэйдээх иһиннэ тахсыбыта.

— Түбэтиэйкэбин ситээри биирэк устун мин кыраадыынан экскирэмнитим. Онтон түбэтиэйкам, билин муоста аннынан биир ыт-ыраҕатта куорчактана түһээт, ...мирэн хаалла.

— Быһата, итини дьиэбэр би-

Норуоттар доҕордоһуулара

„ТҮБЭТИЭЙКЭ“ ОПЕРАЦИЯ

кэпсээн

Витуате Жилинскайте

дистир ньэн түннүгүтэриттэн ити кэмүс сардаҥалара тыган, кылаас иһэ күлүмүрдүү оонньууро. Маннык үүтэ күннэ санныбыр, санаарсыыр кэлиэ дуо?! Онуоха эбии салгын сэбиниҕы сынньалан сытынан аньылыйарда дьылыта. Ол да иһин кылааска биир да санаарҕаабыт сирэй-харах көстүбэт. Барыта — спаскыланы сандаархай.

Арай Андрюс түбэ эрэ кыһалҕаҕа ыллабыта эго насторе. Кини перемена кэйы кылаас муудараай үөрэнээччитин аттыттан аралхсыбакка тэпсэҥнээбитэ, түгү эрэ мөйтаалыахтан баҕарара. Онуоха Дотас, сыанатым ыпатан, болҕомтотун олох доҕону урбаттыы туттубута. Иннэ гынан Андрюс тобалырыһыктан үөрэх бүппүтүн кэннэ биирдэ уулуссаҕа сиппитэ, кинилэр «эстуорүйиҕа киирэр» кэпсээтиилэрэ дьэ онно буолбута.

— Дотас, толкуй түһүүй! — диир Андрюс.— Дьэ, доҕоор, эн ... кэнэйэр кини буоллун.

Дьыала маннык этэ. Сотору-таҕыта Андрюс аҕата Киргизияҕа баран кэлбитэ. Онно нэделя кэрэ түөрт күн айаннаан тиийбиллэр. Ол иһин кини самолетунан көппүтэ. Ол Литваттан адьас уратылардаах дойдуу диир. Тула өттүн, верблюдтар караваннарын курдук, ыккуулта ойон тахсыбыт хайалар да хайалар. Хайалар хонноллоро — кып-кыһыл мах сибэкилэринэн симэммит чээл-куох хочолор. Ол эрээри кылааһыныйа иты буолбатах. Аҕата Киргизияттан хара, күөрт мунньуктаах, маҕан солко оһуордаах түбэтиэйкэ аҕалбыта. Ону Андрюска көрдөрөн баран ыскылабыгар уган кэбиспитэ. Мескааҕа эбэ Аргентина солуоматылаабаара — сомбреро уонна Кавказ маҕан бөрүк бөрөһөтэ — савано билиэлэрэ. «Бу национальнай бэргэһэлэр,— диэбитэ аҕата,— биһиги кэргэммит коллекциятынан буолуохтара».

Андрюс бэҕэһээ, оробул кыһыа, дьонуттан ыйыппакка эрэ түбэтиэйкэни ылбыта, оскуолаҕа кэтэн ... Кэтэн кэрбэтэ, кинилэр быдан улахан ... хаамтаҕын айды ... саба түһэ турара. Бикааччы ... Андрюс Вильнюс кытыыгар киирбитэ. Уга күлүгүн көрүүгэри тоҥкойон эрдэҕинэ түбэтиэйкэтэ малис тыммыта. Өйдөөн көрбүтэ, оруо устун устан эрэрэ.

— Чуолкай,— диэбитэ Дотас.

— Бэйэҥ билэҕин, Вильнюс илиштэр,— диэбитэ Дотас эмиэ да ыйытардыы, эмиэ да биһэргэһэрдии.

— Билбиттэрэ буоллар айымнын эмиэ тоҕо ыйытайдыыр этим.— Андрюс сыҥсыйар, өйдөөбүччэ сиэнтэрин эстин эбэрэ өйдүүлээх маарканы уонна кэмүс суулаах кэмпиэти сүгүн өйүтэн таһарар. Маркита дьэбэ кумалыпан, онтон кэмпиэтэ буоллаҕына илдьэрийэн хаалбыт. Онтукаларын Дотаска туттаран кэбиһэ.

— Дотас маарканы эргим-ургүм түтэн көрдө уонна төттөрү уунна:

— Кумалааныта бэрт.

— Аҕыйыбыкпабын баара. Чэ, гаиурдуос өйүүлээх маарканы бүтүн сеэрианы бэлэхтиэм,— диэн Андрюс буруй тутан ботугуроота.

Дотас истык баҕайытык тоҥхол... онно ... Кэмниэ кэнгэс нуннун аннылар «Тю... Тюбэтейка, мене-тейка, себе-тейка-неробейка» диэн киппэнэйэн ылыыта. Өскөтүн Дотас иты курдук ылыыр буоллаҕына, төбөтө Шерлок Холмстыы толкуйдуур диэн кэбис. Андрюс чорбоҥнуур.

— Дьэ маннык сиэ: аҕаҕыттан, уорбалаамат ыыны ыйыталбардаҕа, Киргизия столицатын туһунан, иккиһинэн, онно хас оскуолалаарын ыйыталас. Оҕоп бүтэр.

— Оҕоп бүтэр?— Андрюс сөһүйэ түһэр.

— Бүтэр! Онтон атыныгын кэнникки. Билбиккин мииэхэ этэҕин. Эн, ырба холуордоос өйүүлээх маарканы уникаайаҕын,— диэ-диэ хапаатара тэбэнэттэхтик чаһыһыыластылар. Онтон эргиллэ түстэ да дьиэтин диэки тэбинэ турда.

Перемэнэҕэ Андрюс кэнсэйэн истэн баран Дотас:

— Оҕуттан таһса...,— диэн бочумнык тэтылаан кэбистэ. Киин субэлин өхсөргө тиэтэйбэт. Тууа саҥаараа да биллибэт. Хата ыйытар:

— Кылаакын сурунааллыгар эн араспаанньаҥ хайдах суруллубутуй?

— Уон бэһис.

— Уон бэһис... Үчүгэй... Чэ, иһит: эн Фрунзеҕа сурук ыыттыын. Үһүс «в» кылаас сурунааллыгар уон бэсиһинэн суруллар оҕоҕо. Сурукпар үгэн значок дуу, открыткага дуу бэлэхтэ ыыт. Уонна түбэтиэйкэҕэ наадыйарым ыйын, баҕар көрдөс даҕаны.

Кырдьык, наһаа да сүдүргэ, өйдөөх субэ. Хайаан бэйэм толкуйдаабатахпыный.

— Олус үчүгэй субэ,— Андрюс субэһитин хайҕаата.

Өйдөө, биир эрэ суругу ыыппаккын. Фрунзе куорат маҥнайгы нуомэрдээх оскуолатыттан саҕалаан өтүтүс оскуолатыгар тиийэ сурууйаҕын. Чэ, холобур, маннык: Киргизия, Фрунзе куорат маҥнайгы оскуолата, онтон иккис оскуолата, ити курдук салгыы.... Үһүс «в» кылааска. Кылаас сурунааллыгар уон бэһис нуомэрдээх үөрэнээччиэ. Өссө «в» эрэ буолбатах, үһүс «а», «б», «г» кылаастарга эмиэ суруйуохтааххын.

— Хайа, доҕоор, элбэҕэ бэрт буолуо дии?

Оттук оскуолаҕа түөртүү сурук. Барыта—120. Ол оннугар 120-тэн тайаатар да биир эмэ эппиэт кэлиэ турдаҕа дии.

— Баһыыба!

— Түгүн эмиэ баһыыбатай. Андрюс, икки түбэтиэйкэ кэллэҕинэ, биирдэстэрэ—миэнэ!

— Хайаатар доҕоны буллаҕа дии.

Үлэ куоҕтуу эргийдэ. Андрюс альбомуттан туох баар маарканын хаҥнаран ылан кэмбиэрдэргэ сыһыартаата. Эбчогорын коллекциятын барытын сүйдээтэ, сүүс сурукка сурук матын аҕай буолбатах. Кини бачча элбэх суругу хаһан даҕаны суруйа илигэ...

«Биллибэт доҕорум, доҕоой! Эн араспаанньаҕын даҕаны билбэппин. Ол эрээри эн, эмиэ мин курдук, кылааскын сурунааллыгар уон бэһис кининэн суруллаҕын. Эйиэхэ ол иһин суруйдум. Мин нэдиэлэнэ түбэстим. Аҕам Киргизияҕа бара сылдьан хап-хара, маҕан солко оһуордаах түбэтиэйкэ аҕалбыта. Ону алҕас өрүскэ түһэрэн кэбистим. Аҕам билиэ, кинигэ билэ илик, ол эрээри билиэҕинэ—кэдээн. Өскөтүн кыаллар буоллаҕына баһаалыста түбэтиэйкэтэ ... ыытан миэхэ ... Уонна куруук суруйсуохха. Кэлиниэхтэр тэрээбит куоратым Вильнюс значогун ыытабын. Миэхэ оскуолаҕа падырыстаан суруй, дьиэбэр билэллэрэ табыллыбат. Маҕан суруйан бүтэбин. Барыҥ үчүгэйи баҕара хаалабын Андрюс».

Дотас айҕан баран сурук бүтүүтүгэр «Эһиэхэ Литва эдэр ыччатыгар представителэ Дотас эйдэрэ ыытар, кини эһигини кыттары билсиэн наһаа баҕарар» диэн эбэн биэрэргэ сүбэлээбитэ.

Георгий СИВЦЕВ тылбааһа.

(Бүтүүтэ бэчээттэнэ).

КҮҤҤЭ ТӨҺӨ ҮҮТ ЫАНАРЫЙ? (центнеринэн)

КАРЛ МАРКС ААТЫНАН СОВХОЗ	86,2
Одьулуун отделениета	16,5
Болугур	21,0
Мугудай	24,0
Бахсы	24,7
СУБУРУУСКАЙ ААТЫНАН СОВХОЗ	72.7
Хатылы отделениета	3,4
Болтоҥо	14,8
Соловьев	14,0
Сылаҥ	21,4
Кытаанах	18,6
ЭРИЛИК ЭРИСТИИН ААТЫНАН СОВХОЗ	87,0
Хоптоҕо отделениета	22,6
Хадаар	23,2
Хайахсыт	20,5
Чаҥыр	20.7
Оройуон үрдүнэн	245,4

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Искусственнай сиэмэлээһин сводката

1976 сыл ыам ыйын 17 күнүнээҕи туругунан

Совхозтар	1976 сылга былаан (ынах)	Сиэмэлээһин	Оҕуһунан сааттарыллыбыт	1975 сыл бу кэмигэр (барыта)
Карл Маркс аатынан	1760	493	404	806
Субуруускай аатынан	1740	391	757	535
Эрилик Эристиин аатынан	1450	529	512	951
Оройуон үрдүнэн	4950	1413	1673	1802

Оройуон үрдүнэн 6304 фуражнай ынах баарыттан 48,4 бырыһыана буоһатылынна. Бу үлэҕэ бытаарыы тоҕо тахсыбытын оройуоннар икки ардыларынааҕы племеннэй холбоһук начальнига М. Д. Кириллина маннык быһаарар: искусственнай сиэмэлээһин пууннара билиҥҥи көрдөбүлгэ кыайан эппиэттээбэттэр, осеменатордар — үөрэхтэрэ кыра, совхозтар директордара бу биир сааһай сүрүн дьыалаҕа улахан суолтаны биэрбэттэр, сөптөөх усулуобуйаны тэрийбэттэр.

Искусственнай сиэмэлээһин курдук үүт, төрүөх төрдүнэн буолар дьыалаҕа сөптөөх суолтаны биэрэргэ уолдьаста.

Библиотекалар үлэһиттэрэ сүбэлэһэллэр

Сөторуттааҕыта оройуон кииннэммит библиотекаларын советын мунньаҕа буолла. Онно киин библиотека директора В. С. Слободчикова бастакы кварталлааҕы үлэ түмүгүн уонна библиотека методиһа М. Н. Калачева нэһилиэктэрдээҕи филиаллар методическай үлэлэрин туһунан иһитиннэриилэри оҥордулар. Мунньах кыттыылаахтара туруоруллубут боппуруостары киэҥник дьүүллэстилэр. Биһиги бүгүн ити кэпсэтииттэн кыттыбыт сорох табаарыстар этиилэрин кылгастык биллэриэҕибит.

В. С. Слободчикова: Республикаҕа библиотекалары киинигэһии 1974 сылтан Нам оройуонугар саҕаламмыта. Биһиэхэ киин библиотека бу дьыл тохсунньу 19 күнүттэн аһыллыбыта. Саҥа дьиэҕэ киирбиппитинэн кинигэлэри бараадтааһыҥҥа, оформлениеҕа элбэх үлэни көрүстүбүт. Манна Комсомольскайтан уонна Хабаровскайтан практикаҕа кэлбит студеннар улаханнык көмөлөстүлэр. Киинигэһиигэ аһан филиал үлэһиттэригэр семинары оҥорон сүбэ-ама биэрэбит. Сөторуттааҕыта Намҥа сылдьан опыт атастаһан кэллибит. Сүрүн болҕомтобутун ааҕааччылары кытта үлэҕэ ууруохтаахпыт.

М. Н. Калачева: Олох сайдыытыгар саҥа түбэһиннэрэн билигин библиотека үлэһиттэриттэн дириҥ билии, нэһилиэннэҕи итэр-эйдэтэр үлэ ирдиир. Хоптоҕо, Хадаар, Чакыр, Болтоҥо филиалларын бэйэлэрин туттах үлэлэрин үчүгэйдик тэрийэллэр: чаастатык кинигэ быыстапкаларын тэрийэллэр, ааҕааччылар конференцияларын ыыталлар, биирдиилээн ааҕааччылары кытта кинигэни үлэлииллэр. Бастыҥ үлэлээх филиаллар опыттарын киэҥник пропагандалыыр соруктаахпыт.

В. П. Дьячковская — райОНО инспектора: Оскуолалар библиотекаларыгар хамнас атарыгар кии да үлэлиэн баҕарбат. Оттон аналлаах үөрэҕэ суох дьонтон кинигэ үгүс үлэни эрэйбэт. Киниилэргэ киин библиотека өттүттэн көмө наада. Кэмиттэн кэмигэр библиотекардар үлэлэрин туһунан отчуоттары истэр кэдьүүстээх буолуо этэ.

А. С. Николаева — ЫБСЛКС райкомун оскуолаҕа секретара: Кинигэни ааҕааччылар халыҥ арыылларын үөрэнээччилэр буолаллар. Ол эрэйин үгүс оҕолор нуучча тылын кинигэлэрин ааҕаллар. Манна нуучча тылын учууталлара, кылаас салайааччылара, библиотекардар үлэлэригэр болҕомтолорун ууруохтаахтар. Библиотекалар үлэлэригэр комсомольскай тэрилтэлэр бэһаччы көмөлөһүөн, ааҕааччылар ахсааннарын элбэтэргэ бииргэ үлэлиирбит наада.

И. И. Кандинская, культура отделын сэбиэдиссэйэ: Чурапчы оройуона культурнай-сырдатар үлэҕэ республикаҕа биһиги үһүс миэстэни ылбыта биһиги улахан ситиһиибитинэн буолар. Библиотека үлэтигэр аҕыйах сыллаҕа айыы халлыбыт. Онно холоотоххо, билигин үрдүк билиилээх специалистар баланнар үлэ биһилэрдик сарбахсыйда. Бар итаҕастарга тураран, бэйэ үлэтигэр интилинии өссө үрдэтэн бу кэскиллээх үлэни сүһүөҕэр туруоруохтаахпыт.

Совет библиотекалар иннигэр үлэлэригэр чопчу соруктары туруорда, былааннары ылынна. Олохтоох советтар исполкомнара, комсомольскай тэрилтэлэр туһааннаах библиотекаларга көмөлөһөн кинигэни киэҥник пропагандалыахтара, ааҕааччылар арчылларын хаҥатыахтара диэн эрэнэбит.

Д. ЗВЕРСТОВ.

ЫРААҺЫРДАР ҮЛЭҔЭ ХАМСААҺЫН ТАХСЫБАТ

Хас сылын ахсын райсовет уонна сельсовет исполкомнара тэрилтэлэргэ санитарнай-чэбдигирдэр үлэлэри ыытар туһунан ыйын-күнүн ыйааттаран, быһаарыылары таһаараллар. Ол да ыытыллар дьаһаллар чопчу ыытыллаллар. Ол эрээри санитарнай ыйдары ыытыы тыаһа ууһа суох барар. Оттон санитарнай көрдөбүллэрэ толоруллубат салайааччыларга сөптөөх ирдэбил туруоруллубат. Бөһүөлэк тарбит санитарнай турукта хайдаҕый? Оройуон киинигэр ыраастаҕын үлэтэ бар туомугар эрэ ыытыллыына. Тэрилтэлэр кыһыҥҥы бөхтөрүн-сыыстарын эрэ тиэйэн баран уоскуйбут курдук буолаллар. Ол да үчүгэйдик ыраастамматах аҕыйах сайын, күһүн мунньуллубут помуойалар тыытыллан да көрбөтүлэр. Үгүс сирдэргэ сайыҥҥы уонна кыһыҥҥы бөҕү, ол-бу тааһаны кутар дьаабыктар суохтар, тэрилтэлэр салайааччылара бөҕү тиэйэргэ анаан транспорынан хааччыйбаттар. Биһиэхэ ыраастааһыҥҥа аналлаах массыыналар суох буолаллар сайыны ыраастааһын ыытыллыбат.

Рейдэбэй комиссия бэрэбиэркэтин түмүгүнэн Мугудай, Хатылы, Одьулуун нэһилиэктэрэ массабай ыраастааһыны тэрийбэккэ помуойалары таах ириэрдиилэр. Мугудай (сельсовет исполкомун председателэ Г. Н. Сивцев) санитарнай комиссияны тэрийэн үлэлэппит. Ирдэбили туруорбутун урдунэн, отделение управляющайа Н. Д. Пермяков, бириэдьиир Д. Д. Пермяков транспорынан хааччыйбакка интернат, оскуола, отделение хонтуоратын, учууталлар олорор уопсай дьиэлэрин, онноҕор балыыһа помуойата тиэллэн баран уулунна. Эгэ, биирдиилээн ыаллары транспорынан хааччыйыы кэлиэ дуо?! Оттон Лыбынтах хотонун таһа ыраастаныллыбатаҕын, онуоха дьаһал ылыллыбатаҕын иһин бириэдьиир Д. Д. Пермяков ыстарааптаммытыттан ыыһыран, документацияны хайыта тыыппыта өйдөммөт суол.

Одьулуун сельскэй Советын исполкомун председателэ Ф. Р. Софронов дьүүлләһиини хойутаан саҕалаабыт, общественнай тэрилтэлэргэ, олохтоох салалтаҕа сөптөөх ирдэбили туруорбатах. Ол түмүгэр оскуола, интернат, деткомбинат, совхоз киин хонтуоратын тастара ыраастаммакка ууллубуттар. Совхоз директорын хаһаайыстыбаннай чааска солбуйааччы К. Е. Матвеев ыраастатары наадалааҕынан ахпатах. Оттон биирдиилээн ыаллар М. П. Ефимов, Н. Я. Яковлев, М. Г. Баякинова, П. Р. Старостин, Н. А. Степанов помуойаларын бөхтөрүн ыраастаабатылар. Сорохтор (холобур, А. С. Тарабукина, И. М. Старостин) помуойаларын уулуссаҕа таһааран куталлар. Кыһын сүөһү ууланнын өйбоннорун таһын биир да ыал ыраастаабакка ууга ыыттылар.

Бу нэһилиэккэ иһэр ууну харыстаабаттан, ис ыарыыта сыл ахсын баллатэнээр.

Хатылы (сельсовет исполкомун председателэ А. А. Сивцев) совхоз киин хонтуоратын, Лахалдьы, Сугулаан фермаларын территориялара, сорох чааһынай маллар тастара ыраастамматылар.

Оройуон киин бөһүөлэгинээн (сельсовет исполкомун председателэ В. И. Романов) бары киэн туттабыт. Элбэх тэрилтэлэр, культурнай, хаһаайыстыбаннай объектар, 12—8-тыы квартиралаах олорор дьиэлэр бааллар. Итилэр бары ыраас, чэбдик буолалларын ситиһэргэ коммунальнай предприятиелар уонна тупсарыы оҥоруу комбинаттарыттан (начальнига С. Н. Дьячковскай), сельсовет депутаттарыттан, олохтоох эмп үлэһиттэриттэн, тэрилтэлэр салайааччыларыттан эппиэтинэһи үрдэтэр наада. Сельсовет депутаттара быыбардааччыларын иннигэр бу боппуруоска отчуоттуур эбээһинэстээхтэр. Карл Маркс уулуссатын 1, 2, 3 №-дээх 12-лии квартиралаах дьиэлэрэ, эмиэ бу уулусса 3, 4 №-дээх, Октябрьскай уулусса 12 №-дээх, Ленин уулуссатын 17, 15, 13 №-дээх 16-лыы уонна 8-тыы квартиралаах дьиэлэрэ, коммунальнай комбинат дьаһалыгар киирэр объектар; оҕо тэрилтэлэрэ, балыыһалар сылын ахсын бириэмэтигэр ыраастамматтар. Онуоха санэпидстанция ыстарааба туттар да хамсааһын тахсыбат. Баранааннэ түгүй? Мин санаабар, сезоннарынан ыраастааһын иһэргэ аналлаах үлэһит ыйыы суоҕа уулу киирэттэн, араас ойбоннор ыраастамматтара, чааһынай маллар уһаайбаларын бэрээдэктээһиҥҥэ ситэтэ суоҕа, ол курдук туалеттар, хотоннор уһаайба тас өттүгэр туруулара, маллар уонна кыра тэрилтэлэр бөхтөрүн-сыыстарын тиэйэргэ, ыраастааһыҥҥа транспорт суоҕа улахан мэһэйинэн буолаллар. Оройуон киинигэр коммунальнай хонтуора иһинэн штат көрдүлэр уонна үлэһит илии 1—2 да буоллар курууттуй баар, хонтуол да сөп. Ол эрээри бу дьыаҥҥа үлэлиир усулуобуйаны тэрийэр, сөптөөх таҥаһынан, туттар тэриллэрин хааччыйар наада. Киниэхэ үлэлиэхтээх сирдэригэр хайа сатанарынан, үлэлэрин чэпчэтэргэ ыыһаллаахха. Ол курдук, сайыннары туалеттар, помуойалар ыраастаныр буолалларын тэрийии, сөптөөх дезинфекция бутан биэрии, помуойунай дьаамаларга сиилэһиир сиэкэлэри оҥоруу, онно ордон хааллыбыт бөҕү-сыыһы кутар дьааһыктары хас объект ахсын (ыйдааҕы) пэдналоттэрин таһааран бөхтөрүгэр быһа холуйан оҥорон уурталааһын ыраастыыр киһиэхэ элбэҕи чэпчэтиэ этэ. Ыраастааччыларга сайыҥҥы кыһыҥҥы кэмнэргэ ууну ыраас таһаары, тимири, кумааҕыны бииргэ кутан кэбиһиититтэн, үлэ ордук ыарыыр.

Биһиги, ууну уонна бөһ ааны кэрититтин тахсыбат уурааххтар ирдэниллибаттэриттэн, сельсоветтар тэрийэр, ирдиир дьоҕурдара мөлтөҕүттэн, атын туох да сыһыана суох тэрилтэлэргэ сигэнэлларыттан тахсар чопчу ыйар наадалаах. Үһүс боппуруос эмиэ тэрээһин үлэ мөлтөҕүттэн, суолта биэрбэттэн үөскээн тахсар. Ол курдук, мелиорация ПМК-та, ДЭС территорияларыгар ыраастааһыны ыыппатылар. «Сельхозтехника» холбоһуга бромкомбинат, тутуу учаастага транспордаан сиэ-хото кэмнэспиттэр. Оттон олох-дьаһах комбинатын массыыналарын, сайаанҥа быһыытынан, чааһынай малларга сыһыарар тоҕо сатамматый? Совхозтар бэйэлэрин учаастактарын ыраастааһыҥҥар транспорынан булгуччу хааччыйалларын курдук тыына дьаһал олохтоноро уолдьаста.

Атын оройуоннар опыттарын хас нэдиэлэ ахсын бээтинсэ ис оройуон үрдүнэн санитарнай күнүнэн биллэрэр кэдьүүстээх буолуо этэ. Маныаха бөһүөлэктэр уулуссаларын хайыттан микроучастоктары оҥорон, онно депутаты кытта эмп үлэһиттэрин сыһыарар сөп.

Онон санитарнай-чэбдигирдэр үлэҕэ нэһилиэнньэ бүттүүнэ туруннаҕына эрэ, биллэр көстөр хамсааһын тахсыаҕа.

К. СИВЦЕВ,
оройуоннааҕы СЭС врачын көмөлөһөөччүтэ.

Биһиэхэ СУРУЙАЛЛАР

Уулуссалары хайдах тупсарабыт?

Саас, күһүн уонна-сайыныны арбахтар кэпитлэрэхтэн Чурапчы сэлиэнньэтин сорох уулуссаларынан транспорт буолуохтааҕар, сатыы да киһи бэрт эрэйинэн сылдьар дьыбарэтэ уөскуур. Онон араас наадалаах үлэлэри толорор автомашиналар батыллан эрэйдэнэллэр, ичир-дьэлэ курдуктуута ыыталлар, субурсаттан сирдэринэн тэхнэрэн иркэлэллэр.

Уулуссаларын оҥорор түһүүнан сыл аайы айдаан буолар да, бочуоһугун дьоро ыыллан илик. Кирпии кэлиэ грейдерынан тэпиии астэрдахтарынан аҕыйы, биир өрүрбү ордук кэпииттэн үрүкү хоатылар тоҕтору туһар. Оттон саламньы ордон оттүгэр барар суолунан, оҥу дьаанны бэрт кураан дьылга, ол ыйыттан эрэ автомашина сылдьар кыахтаннар. Онон үлэ тэриллэрэ эрэйдэнэбит. Аны Чурапчы сэлиэнньэтин хоту оттүгэр барар буолларын, эмиэ аҕыс айдаан тигиник-сэдьык баҕанан туорууртар тимэҕин.

Иһирдьии түүйэтин арҕаа оттүгэр автомашина сылдьар муостатын гунниттара ир буоллар да, буора ыһайан истэрылыыбакка, бачча оҥорор дьэрэ гүһэри киирбэтэ. Маһа эмэхсийэн эрэр. Ити муостаны тэрийэр суолунан саас буолуохтааҕар, сайын да сылдьар сарбыл. Муһа ирэн хас да сиргэ уу хаһар. Онон автомашина кыайан сылдьыбат буолан Мурун-Тылынньыйа, интернат-оскуола нааҕадыннаригэр таблары, бородуукталары, кинигэлэри ылыгыннары дьарыктыыр, олохтоохтор дьоҕура үгүстук эрэйдэнэллэр. Аҕыллыыр суол оҥоһуллар ыатырбыта ырааттта да, бачча дьэрэ наллыбыт баһа хоннулар илик. Эгэ, уулуссалары куник, сравий кутуулары кыһыллыа дуо!

Онон бэйэ күһүнүн үгүс халыллаах-барыылаах уулуссаларга ССКП райкомун, сибээс уһэлын, оскуолабыт ииниллэринэн буор кутан баран туруулаан гээттэр быһан ордук буолуох этэ. Итимтэй атынынан ыыллар суол дьиэги билиниги үскэрдэбуйдаабытыгар суох. Маһа эрэ киирдэр бу улэҕэ дьон да киэнээмтик кыттан этиилэр. «Дружба» да элбэх. Быһыгы үлэни суоруйбахха, наадалаах матырыйаалларын кэмигэр хааччыйыахха.

Быйыл сайын орто оскуола спортивнай площадкатын туттэрынэн сайыннаан оргуунан грунт барар автомашина суола бэбулларахтыыт, онон Отагтах кууллатын бэлиэрийдиитэ дьэри суол оҥоһуллуохтаҕын эмиэ ууруумуоххэ наада.

С. МОНАСТЫРЕВ,
шофер.

Дэнтэн-оһолтон сэрэниэххэ!

Китарыу-суукэри саасын уонна күһүҥҥү булталыын кургуомнаах кэмнэригэр сорох дьон сэраҕэ суохтарыттан уонна иитиилээх саалары дьиэҕэ-уокка, оҕолор тиийэр сирдэригэр манаак ууруттан дэн-оһол тахсар түбэлтэлэрэ суох буолбатах. Холобур, кэлин үс сыта иитиилээх саалара сэраҕа суох хааллырыттан саастарын ситэ илик оҕолор дэгэнэнниилэрин хас да түбэлтэтэ тахсыта. Ити ордук Аммах, Хайахсыт, Сылаҥ орто оскуолаларыгар сыһыаннаах. Маны сэргэ Мындаабайыга уонна Болтоҥоҕо арыгылаан баран кыыһыргыыттан, сааны сыыһа-халты туттууттан хомолтолоох түбэлтэлэр тахсыталаабыттара.

Ити түбэлтэлэри ырытар буоллахха, оскуола оҕолоро болҕомтолоро, оттомо суохтара, онон саалалара хааччахтааннара, оттон куруутун арыгылыыр, устугэс улэһиттэргэ булгуур быраабынан туһаналарын сатамматах кестэр. Онон тэрээниттэр дэн-оһол тахсыытын туоратар күһүгэр оҕолорутар сааны атылаһыы суохтаахтар уонна булгуулларын кыттааныктык бэпсуох туттаахтар. Оттон оскуолаларга бу боппуруоска тула утумнаах иитиини-өйдөтүү үлэ ыытыллара наада.

Быйыл, бары билэ сылдьарбыт курдук, булгуур бырааптаах дьон саалара регистрацияланна, общественноҕа сөбө суох быһыылааннар, итирэктиир дьон булгуур быраанттара быһыллына. Ити дьаһал туолуута милиция үлэһиттэринэн, общественнай инспектордарынан, олохтоох Советтар депутаттарынан, биирдии булчуттарынан, активистарынан кытаанахтык хонтуруоллаамах тустаах.

Онон хас биирдии киһи сааттан сэрэхтээх буолуу дьаһалларын булгуччулаахтык толороро, дьиэҕэ-уокка сааны иитиилээх хааллардаты, саастарын ситэ илик оҕолор булгууларын боппуһара наада.

Д. ПАВЛОВ,
врач.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—91-395, отделлар—91-495 уопсай—91-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного совета депутатов трудящихся Якутской АССР.

САКААҺЫН №-рэ 61 ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 2775